

Чайковська О. Ю.,

Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут”, м. Київ

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ КОМП'ЮТЕРНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Стаття присвячена комп'ютерному перекладу. В даній статті розглядаються способи покращення якості такого перекладу. Також розглядається класифікація помилок, яка найчастіше зустрічається при перекладі.

Ключові слова: комп'ютерний переклад, вихідний текст, стиль мовлення, зміст тексту, тематичний словник, машинний переклад, класифікація помилок, похибка, неточність, неясність.

Статья посвящена компьютерному переводу. В данной статье рассматриваются способы улучшения качества такого перевода. Также рассматривается классификация ошибок, которые встречаются при переводе чаще всего.

Ключевые слова: компьютерный перевод, исходный текст, стиль языка, смысл текста, тематический словарь, машинный перевод, классификация ошибок, погрешность, неточность, неясность.

The article focuses on computer translation. This article discusses ways to improve the quality of the translation. We consider the classification of errors, which occur during the translation of texts.

Key words: computer translation, source text, language style, meaning of the text, thematic dictionary, classification of mistakes, mistakes, inaccuracy, ambiguity.

Напевне багато хто має досвід “спілкування” з системами машинного перекладу.

Дехто зумів вловити правильний підхід до роботи з цими програмами і ефективно використовує їх. Інші ж, наприклад, після першого сеансу роботи відчували розчарування, оцінивши якість отриманого тексту. Але існують способи покращення результатів машинного перекладу, які доступні кожному користувачу. Ось деякі з них.

1. Результат роботи в значній мірі вирішується ще до її початку.

Перед тим як приступити до перекладу слід обов'язково визначити дві речі: по-перше, для яких цілей передбачається використовувати його результати, а по-друге, що представляє собою вихідний текст.

Призначення перекладу грає першорядну роль під час оцінки його якості. Насправді один і той же результат можна вважати відмінним, якщо треба просто з'ясувати, про що йде мова в оригінальній статті, і зовсім непридатним, якщо треба отримати текст для публікації в книзі або журналі.

Але інколи навіть самий “грубий” переклад виявляється прийнятним, якщо там присутня достатня кількість інформації, за допомогою якої спеціаліст у відповідній предметній області може легко відтворити зміст тексту. З іншого боку, визначивши, до якого стилю мовлення належить вихідний текст, нескладно оцінити його придатність для машинного перекладу, а значить, і вгадати результат [1]. Чим більше в тексті алегоричних зворотів, метафор, чим вільніший стиль, тим гірше комп'ютер впорається з його перекладом.

Краще інших опрацьовуються наукові, технічні і освітні тексти, яким притаманне суворе викладення матеріалу. Якщо завчасно поповнювати спеціальні словники новими термінами, то можна отримати повністю зв'язний переклад текстів, який потребуватиме мінімального стилістичного доопрацювання.

Розмовний та публіцистичний стиль, де багато специфічних зворотів, але багато слів використовуються в прямому смислі, придатні для ознайомлювального перекладу, однак для отримання грамотного вихідного тексту потрібне ручне виправлення. А ось поезія та художня література, на жаль, зовсім непридатні для машинного перекладу. Смісл тексту, який побудований на алегоричних виразах, під час машинного перекладу спотворюється і недоступний навіть для ознайомлення.

2. Уникайте друкарських помилок!

Дуже часто причиною неправильного перекладу є друкарські помилки в оригіналі. Загалом це стосується від сканованих та розпізнаних текстів. Слова з орфографічними помилками в багатьох випадках позначаються системою як незнайомі, оскільки в спотвореному вигляді вони відсутні в словниках [3]. Складніше, якщо друкарська помилка перетворює одне слово в інше, яке також існує в іноземній мові, – програма перекладе його, але зміст тексту буде спотворений. Але найбільш серйозними “підводними каменями” є помилки в пунктуації. Одна неправильно поставлена кома здатна серйозно спотворити переклад речення. Саме тому перед перекладом слід якомога ретельніше перевіряти вихідний текст.

3. Хороший словник – половина успіху.

Обов'язково слід шукати та підключати спеціальні словники по тематиці тексту, який перекладається. Якщо точно такої тематики, яка потрібна, немає, необхідно визначити найбільш підходящу комбінацію наявних у вас словників, і, крім цього, слід обов'язково створювати свої [6]. Ідеально, звісно, мати для кожного тексту свій словник, але оптимальним, з точки зору продуктивності роботи, є розбиття найбільш розповсюджених тем на підпункти. Наприклад, в рамках комп'ютерної тематики можна створити словники “Офісні програми”, “Графіка”, “Мережі”, “Internet і WWW” і т.д.

4. Будуємо “піраміду”.

Якщо до системи підключено декілька словників, то успіх перекладу багато в чому залежить від того, в якому порядку програма шукає в них поточне слово.

Тому слід організувати ієрархію словників в порядку від словників в порядку від окремого до загального. Самий високий пріоритет повинен мати словник, створений для поточного тексту, потім – тематичні (в порядку розширення предметної області), а самий низький рівень залишається за словником загальнозживаних понять. Так, під час перекладу тексту про програму Adobe Photoshop краще за все на найвищому рівні поставити словник

“Photoshop” (створений вами спеціально для цього тексту), потім – “Комп’ютерна графіка”, “Інформатика” і в кінці списку – загальний словник. Оскільки об’єм вузькоспеціалізованих користувальницьких словників, як правило, невеликий, а загального, навпаки, величезний, то отримана в результаті “конструкція” в чомусь схожа на піраміду.

5. Не треба поспішати!

Ніколи не слід перекладати одразу весь текст. В ньому завжди знайдеться як мінімум одне-два слова, які відсутні в словниках, і багато таких слів, які система перекладає неправильно. Закінчивши з підключенням словників і визначенням інших опцій перекладу, для початку слід перекладати невеликий фрагмент на початку тексту, наприклад перший абзац. Далі необхідно знайти в цьому фрагменті слова, які перекладені неправильно, і занести їх в словник найвищого рівня і перекласти фрагмент знову. Якщо результат задовольняє, можна переходити до наступного абзацу. Практика показує, що для точної настройки системи необхідно перекласти таким чином чверть, а інколи навіть одну третю матеріалу і тільки після цього запускати автоматичну обробку всього тексту.

6. Слід розрізняти окреме і загальне!

Перед тим як внести нове слово в словник користувача, необхідно визначити, чи буде воно перекладатися в тексті таким чином тільки один-два рази або постійно. Мистецтво правильної роботи з системою машинного перекладу полягає в тому, щоб розрізняти окреме і загальне. В ідеальному випадку від перекладача вимагається знання іноземної мови та предметної області тексту. В словник слід вносити тільки варіанти перекладу, які зустрічаються систематично, одиничні ж слід виправляти вручну. В іншому випадку слово по всьому тексту буде перекладено неправильно [4].

Класифікація помилок, які з’являються як результат некоректного комп’ютерного перекладу і передачі вихідного тексту, досить проста- специфіка і ступінь впливу помилки на адресата перекладу.

Похибка суттєво дезінформує адресата відносно предметно-логічного і прагматичного значення у вихідному тексті.

Неточності так як і похибки, дезінформують адресата перекладу відносно предмета висловлювання. Однак ступінь дезінформації менш суттєвий, ніж у випадку похибки.

Під час оцінки втрати для двомовної комунікації в результаті невірної передачі вихідного змісту впливає, що слід мати на увазі і жанр тексту, що перекладається, і перед усім поділ текстів на ті, в яких викладені факти, і ті що побудовані на артефактах (художній вигадці). Інколи те, що в першому випадку було похибкою, в другому можна віднести до неточностей [5].

Неясність відрізняється від похибки і неточності тим, що здійснює на адресата не стільки дезінформуючий, скільки дезорієнтуючий вплив: якщо в перших двох випадках думка адресата, можна умовно сказати, направляється не в ту сторону, то у випадку неясності вона інколи просто топчеться на місці, не знаючи, який напрям вибрати, оскільки зміст викладено перекладачем таким чином, що незрозуміло “куди думці слід прямувати”.

Як показує практика, причиною недоліків в області передачі вихідного змісту може бути не тільки нерозуміння або недостатнє розуміння цього тексту програмою, але і просто невдалий підбір перекладацького відповідника [2].

По мірі зняття технічних обмежень, накладених можливостями комп’ютерів по продуктивності і пам’яті, ставало ясно, що проблема перекладу тексту з однієї природної мови на іншу принципово не зводиться тільки до перекодування слів. Для подолання основних труднощів проблеми машинного перекладу повинні бути вирішені завдання автоматизованого уявлення контексту, смислового змісту тексту, який перекладається, знань про поняття предметної області, до якої відноситься текст, що перекладається.

Звісно, застосування ЕВМ може бути десь більш актуальна, а десь – мене. Тим не менш, ЕВМ застосовуються усюди, більш того – рівень їх застосування постійно зростає. Справедливо це і для автоматизації процесу перекладу. Якщо поки що машини не можуть здійснювати адекватний переклад самостійно, то слугувати серйозною опорою для перекладача вони в стані. При їх грамотному використанні ефективність перекладу може зрости в декілька разів, причому якість перекладу не знизиться, а навпаки – підвищиться.

Таким чином, говорячи про найбільш перспективні шляхи розвитку систем автоматизації перекладу, слід, напевне, зосередитися на тому, що здійснено на даний момент, тобто на створенні більш ефективних електронних словників з якомога більш ефективним механізмом пошуку і індексації та з інтегрованою системою словникових статей.

Якщо брати до уваги розвиток систем машинного перекладу, то найбільш перспективним напрямом тут виявиться вдосконалення підсистем граматичного аналізу та синтезу, а також збільшення об’єму контекстуального оточення тексту і вдосконалення семантичних ланцюгів з метою більш точного підбору значень слів.

Література:

1. Ачкасов, А. В. Язык – культура – перевод [Текст] / А. В. Ачкасов // Русский язык в школе. – 2003. – №5. – 156 с.
2. Бондаренко В. В., Дубічинський В. В., Кухаренко В. М. Переклад науково-технічної літератури. – Харків, 2001. – 169 с.
3. Гурский, Д. С. Система машинного перевода Promt Giant 7.0 [Текст] / Д. С. Гурский // Мир ПК – 2006. – №6. – 230 с.
4. Каканова, Е. М. Переводим с немецкого [Текст]: учеб. пособие / Е. М. Каканова. – М. : МЦФЭР, 2003. – 190 с.
5. Крушельницкая, К. Г. Советы переводчику [Текст]: учеб. пособие / К. Г. Крушельницкая, М. Н. Попов. – М. : Астрель, 2002. – 317 с.
6. Читаліна Н. А. Навчайтесь перекладати (Лексичні проблеми перекладу). – М. : Міжнародні відносини, 1998. – 190 с.